

HIVATALOS JELENTÉSEK.

Szakülés 1914 március 25-én.

Elnök: LENHOSSÉK MIHÁLY dr.

1. KORMOS TIVADAR dr.: „*A pesterei Igric-barlang nagy ragadozói*“ címen ismerteti a múlt évben ebben a barlangban végzett ásatásai eredményét és bemutatja az ásatás folytán kikerült barlangi medve, barlangi oroszlán, barlangi hiéna és barlangi farkas teljesen megmaradt koponyáit.

Az előadás teljes terjedelemben legközelebb a „Barlangkutatás“-ban fog megjelenni.

2. KADIĆ OTTOKÁR dr.: „*A barlangok kutatásáról*“ című előadásában részletesen ismerteti azon módszereket, melyeket a barlangok felkeresésénél, felmérésénél és felásatásánál alkalmazni szokott.

Az előadás teljes terjedelemben legközelebb a „Barlangkutatás“-ban fog megjelenni.

Jegyezte: KADIĆ OTTOKÁR dr. titkár.

Szakülés 1914 április 30-án.

Elnök: LENHOSSÉK MIHÁLY dr.

1. STEINER LAJOS dr.: „*Hőmérsékleti viszonyok a Dobsinai jégbarlangban*“ címen azon eredményekről nyújtott áttekintést, amelyekhez a m. kir. Országos Meteorolog. és Földrengési Intézettől önjelző műszerekkel végeztetett megfigyelések a Dobsinai jégbarlangban vezettek. A megfigyelések 1911 novemberben kezdődnek. A hőmérséklet a barlangban követi a külső hőmérsékletet, de jobban és gyorsabban akkor, amikor a külső hőmérséklet alacsonyabb a belsónél, lassabban és kevésbé jól az ellenkező esetben. Ez az összefüggés úgy az évi, mint a napi menetben megállapítható. Az évi menetben azon időszakban, amikor künn a hőmérséklet alacsonyabb, mint benn (nov.—febr.) a külső ingadozás a belsőnek 2—3 szorosa, az év másik szakában, amikor a külső hőmérséklet magasabb a belsőnek 4—5 szöröse. A napi menetre vonatkozó viszonyokat jellemzi például a következő táblázat (a hőmérsékletek C°-ban):

Hónap	Napi ingadozás		Napi közép különbsége
	benn	künn	benn - künn
1913 febr. (17 napból)	0·88	5·99	+ 4·53
„ márc. (28 „)	0·03	4·53	— 4·97

Tehát, amikor benn magasabb a hőmérséklet, mint künn a napi menetben benn van ingadozás, az ellenkező esetben nincs.

E különös összefüggés oka az, hogy a barlangnak lefelé terjedő zsák alakja folytán a külső hidegebb levegő — minthogy nagyobb fajsúlyánál fogva az alacsonyabb színre törekszik jutni — behatol a barlangba; amikor pedig a barlang

hőmérséklete alacsonyabb, a külső melegebb levegő és a belső, mélyebben fekvő súlyosabb levegő közt nincs légcseré, vagy csak csekélyebb mértékben.

Az évi és a napi menetben nyilvánuló viszonyok nem lépnének fel olyan élesen, ha a barlangnak erősebb természetes ventilációja volna és a külső szél a levegőt a hasadékokon át behajthatná a barlangba. A Dobsinai jégbarlangban azonban a természetes szellőztetés — tudvalevően — nagyon csekély.

Az eredményeket a m. kir. Orsz. Meteor. és Földm. Intézet egy nemsokára megjelenő kiadványában fogja részletesen közzétenni.

Az előadáshoz ANDERKÓ AURÉL dr. egyetemi magántanár szövegezt hozzá és felszólalásában 1. a jégzapotodásra kér felvilágosítást, 2. talajhőmérsékleti megfigyelések szükségességét hangoztatja, 3. azon nézetét fejezi ki, hogy a levegőtömegeknek fajsúlyuk szerint való elhelyezkedése talán nem magyarázza meg teljesen a viszonyokat és sugárzási hatások lehetőségére utal, 4. a napi menet sorbafejtésében, tekintettel arra, hogy a thermograph szalagok hetenkint átlag csak kétszer hasonlítanak össze a higanyhőmérővel, csupán az első tagnak tulajdonít jelentőséget és azt tartja, hogy ebben az esetben a sorbafejtés első tagja legendó.

Előadó válasza a következő: 1. a barlangban a jég évről-évre szaporodik, 2. talajhőmérsékleti megfigyelések, mint azt már TELLYESNICZKY egy értekezésében (Term. Közl. XXVI. pótf. 86—89.) hangoztatja, ajánlatosak, 3. sugárzási viszonyok alárendelt szerepet játszanak a barlang hőmérsékletének kialakulásánál, mert kívülről jövő sugárzás — a hőmérőnek a „nagy jégterem“ ben való elhelyezését fogva — kizártnak tekinthető, belső sugárzás hatás pedig nagyon csekély lehet, mert a barlangban mindenütt körülbelül ugyanaz a hőmérséklet — csupán nagyobb vízbeszivárgás helyén néhány tizedfokkal magasabb — és a jégfelület hőmérséklete is praktikusán ugyanaz, mint az őt környező levegőé 4. a sorbafejtést ép annyira megengedettnek tartja, mint más meteorol. vizsgálatnál pl. a légnyomás napi meneténél és a második tagot (félnapos hullám) — minthogy az adatokból biztosan megállapítható — nem tartja elhanyagolandónak. A 3-ik és 4-ik tag ($\frac{1}{8}$ és $\frac{1}{4}$ napos hullám) megállapítása bizonytalan.

KADIĆ OTTOKÁR dr. örömet fejez ki a fölött, hogy a Szakosztály szakülései során meteorológiai vonatkozású előadás is elhangzott. Az érdekes előadásból ki világlik, hogy a barlangokban a meteorologus is fontos és érdekes tennivalót talál. Kíváncsnak tartja, hogy hasonló kutatások a többi hazai barlangokban is rendszeresítenek s felkéri a meteorologusokat, hogy a Szakosztály keretein belül szervezett munkásságot fejtsenek.

2. KADIĆ OTTOKÁR dr.: „Az 1913. évben végzett barlangkutatásaim eredményeiről“ címen ismerteti a múlt évben a Földtani Intézet megbízásából a Bükk-hegység barlangjaiban végzett kutatásai eredményét. Kutatást végzett a Szeleta-barlangban, a Puskaporosi kőfülkében, a Búdös-pestben, a Háromkúti barlangban, a Csókási barlangban és a Szentistván barlangban.

Az előadás teljes terjedelemben a „Barlangkutatás“-ban fog megjelenni.

Jegyezte: KADIĆ OTTOKÁR dr. titkár.

Választmányi ülés 1914 április 9-én.

Elnök: BELLA LAJOS alelnök.

1. *Titkár* jelenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta a következő új tagok jelentkeztek:

Alapító tagúl belépett:

RIEDEL GUSZTÁV dr. egyetemi tanársegéd, rendes tag. Budapest.

Rendes tagúl beléptek:

1. GALFFY IGNÁC felső keresk. iskola igazgató. Miskolcz.	3. KAZAY ENDRE gyógyszerész. Budapest.
2. HOFFER ANDRÁS dr. ref. kolleg. tanár. Székelyudvarhely.	4. TESCHLER GYÖRGY középisk. igazgató. Körmöczbánya.

2. *Titkár* jelenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta a következő új előfizetők jelentkeztek:

1. ARADI KÖZMŰVELŐDÉSI INTÉZET. Arad.	4. KOÓS JÓZSEF földbirtokos. Zsarnó.
2. VESZPRÉMMEGYEI MŰZEUM. Veszprém.	5. RÓNAY KÁZMÉR festőművész, főgymn. tanár. Budapest.
3. ALSÓFEHÉRMEGYEI TÖRTÉNELMI, RÉGÉSZETI és TERMÉSZETTUDOMÁNYI EGYESÜLET. Gyulafehérvár.	6. RIDLY JÁNOS földbirtokos. Nyerges-újfalú.
	7. ROEMER CAROLA operaénekesnő. Budapest.

3. *Titkár* jelenti, hogy a „Barlangkutatás“-ból a következő címeknek ezentúl tiszteletpéldányt fog küldeni:

1. EGYETEMI EMBERTANI INTÉZET. Budapest.	3. EGYETEMI ŐSLÉNYTANI INTÉZET. Budapest.
2. ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET. Kolozsvár.	4. VARJÚ ELEMÉR múzeumi osztályigazgató. Budapest.

4. *Titkár* jelenti, hogy az ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET csereviszonyba lépett az „Erdély“ című folyóiratával.

5. *Titkár* jelentést tesz a Szakosztály vagyoni állásáról. 1914 április 9-ig 1940 kor. 66 fillér bevétel és 913 kor. 40 fillér kiadás volt.

Mint nagyobb bevételek szerepelnek: penztári maradék 1913-ból 401 kor. 42 fillér; a Földtani Társulat 1914. évi segélyének 1. részlete 600 kor.; közoktatásügyi minisztérium segélye 600 kor.; Herceg Pálffy Miklós adománya 150 kor.; tagsági és előfizetési díjak 159 kor. 25 fillér.

Mint nagyobb kiadások szerepelnek: titkár tiszteletdíja 1913. évre 200 kor.; nyomdaköltségek 366 kor.; az aggteleki Baradla-barlang eredeti térképének vásárlása 60 kor.

6. *Titkár* jelenti, hogy Besztercebánya sz. kir. város tanácsától átirat érkezett, melyben értesíti a Szakosztályt, hogy a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége megengedte, hogy az 1913. évi 400 kor. maradékokat barlangok kutatására fordíthassa.

7. *Titkár* jelenti, hogy az elnökkel történt megállapodás alapján a „Barlang-

kutatás"-ba f. évtől kezdve hirdetéseket szándékozik felvenni. A hirdetések belső borítékon fognak megjelenni; előfizetési árukat egy évre (négyzeri megjelenés) a következőkben állapította meg: $\frac{1}{4}$ oldal 80 kor., $\frac{1}{2}$ oldal 40 kor. és $\frac{1}{4}$ oldal 20 kor. A választmány a jelentést helyeslőleg tudomásul veszi.

8. Titkár jelenti, hogy a „Verein für Höhlenkunde. Landesverband in Bosnien und Hercegovina“ meghívta a Szakosztályt, hogy az idén Korito és Baba (Hercegovina) vidékén végzendő kutatásokban és kirándulásokban részt vegyen.

9. Titkár előterjesztésére a választmány az 1914. évre a következő munkatervet állapítja meg:

1. A Pálffy-barlang felásatása. Költség: 300 kor. Kutató: HILLEBRAND JENŐ dr. választm. tag. — 2. A Remete-barlang felásatása. Költség: 200 kor. Kutatók: KADIĆ OTTOKÁR dr. titkár és RIEDEL GUSZTÁV dr. alapító tag. — 3. A Remetehelyi kőfülke felásatása. Költség: 100 kor. Kutató: KORMOS TIVADAR dr. választm. tag. — 4. A Kiskevélyi barlang felásatása. Költség: 200 kor. Kutató: HILLEBRAND JENŐ dr. választm. tag. — 5. Az Orosdy-kőfülke felásatása. Költség: 100 kor. Kutató: KORMOS TIVADAR dr. választm. tag. — 6. A bajóti Öregkő-barlang felásatása. Költség: 600 kor. Kutató: HILLEBRAND JENŐ dr. választm. tag. — 7. A Leány-barlang felásatása. Költség: 250 kor. Kutató: BELLA LAJOS alelnök. — 8. A Baradla-barlang felásatása. Költség: 1000 kor. Kutató: FINGER BÉLA rendes tag. — 9. A Baradla-barlang üregeinek kutatása és lefénnyképezése. Költség: 400 kor. Kutatók: STRÖMPL GÁBOR dr. és BEKEY IMRE GÁBOR választm. tagok. — 10. Az abauj-torna-gömöri barlangvidék spelaeológiai bejárása. Költség: 200 kor. Kutató: MILLEKER REZSÓ dr. rendes tag. — 11. A besztercebányai barlangok kutatása. Költség: 400 kor. Kutató: KORMOS TIVADAR dr. választm. tag. — 12. Az Erdélyi Érchegység barlangjainak bejárása. Költség: 400 kor. Kutatók: KADIĆ OTTOKÁR dr. titkár és MALLÁSZ JÓZSEF rendes tag. — 13. A Büdös-pest felásatása. Költség: 300 kor. Kutató: BELLA LAJOS alelnök. — 14. A Forrásvölgyi szikla-üreg felásatása. Költség: 200 kor. Kutató: RIEDEL GUSZTÁV dr. alapító tag.

A Szakosztály részéről 1914. évben tervezett kutatások költségei e szerint 4650 kor. tesznek ki. E költségek fedezésére a következő összegek fognak szolgálni: az 1913. évből fenmaradt kutatási költségek 800 kor., a Magyar Nemzeti Múzeum segélye 1000 kor., a közoktatásügyi miniszterium a bajóti Öregkő-barlang kutatására nyújtott segélye 600 kor., a Magyar Tudományos Akadémia 1914. évi segélye 500 kor., a Miskolczi Múzeum 1914. évi segélye 500 kor., Herceg Pálffy Miklós 1914. évi segélye 150 kor., a Néprijzi Múzeum 1914. évi segélye 500 kor., Besztercebánya város segélye 400 kor., a Dévai Múzeum segélye 200 kor., összesen 4650 kor.

Mind ezen kutatások csak abban az esetben lesznek foganatosíthatók, ha a felsorolt összegek beérkeznek.

Jegyezte: KADIĆ OTTOKÁR dr. titkár.

AMTLICHE BERICHTE.

Fachsitzung vom 25. März 1914.

Vorsitzender: Prof. Dr. M. v. LENHOSSÉK.

1. TH. KORMOS berichtet unter dem Titel „*Die grossen Raubtiere der Igricöhle bei Pestere*“ über die Resultate seiner im vergangenen Jahre in der genannten Höhle unternommenen Ausgrabungen und legt die bei dieser Gelegenheit zutage gelangten vollkommen erhaltenen Schädel des Höhlenbären, Höhlenlöwen, der Höhlenhyäne und des Höhlenwolfes vor. Der Vortrag wird im „Barlangkutatás“ demnächst vollinhaltlich erscheinen.

2. O. KADIĆ schildert in seinem Vortrage „*Über die Erforschung der Höhlen*“ die Methoden, die er bei dem Aufsuchen, der Vermessung und der Ausgrabung von Höhlen zu befolgen pflegt.

Der Vortrag wird im „Barlangkutatás“ erscheinen.

Fachsitzung vom 30. April 1914.

Vorsitzender: Prof. Dr. M. v. LENHOSSÉK.

1. L. STEINER: spricht über die „*Temperaturverhältnisse in der Eishöhle von Dobsina*.“ Er gibt eine Übersicht über die Resultate, zu welchen die mit den Selbstregistrierapparaten der kgl. ungar. Landesanstalt für Meteorologie und Erdmagnetismus in der Eishöhle von Dobsina ausgeführten Beobachtungen führten. Die Beobachtungen begannen im November 1911. Die Temperatur der Höhle folgt der äußeren Temperatur, jedoch in höherem Maße und rascher wenn die äußere Temperatur niedriger ist als jene in der Höhle, langsamer hingegen im entgegengesetzten Falle. Dieser Zusammenhang spiegelt sich sowohl in den Tages- als in den Jahreskurven wieder. Bei letzteren betragen die äußeren Schwankungen in jener Jahreszeit, wo die Temperatur außen niedriger ist als innen, das 2–3-fache, hingegen in der Jahreszeit wo die Temperatur außen höher ist, das 4–5-fache der inneren Schwankungen. Die Tagesschwankungen werden z. B. durch folgende Tabelle charakterisiert (Temperaturen in C°):

Monat	tägliche Schwankung		Differenz der Tagesmittel
	innen	außen	innen – außen
Feber 1913 (aus 17 Tagen)	0°87	5°99	+ 4°58
März 1913 („ 28 „)	0°03	4°53	– 4°97

Der Grund dieses eigenartigen Zusammenhanges liegt darin, daß die äußere, kältere Luft infolge der eigenartigen, nach abwärts verlaufenden Sackform der Höhle in die Höhle strömt, da sie infolge ihres höheren spezifischen Gewichtes eine möglichst tiefe Lage einzunehmen strebt: wenn hingegen die äußere Luft wärmer ist, hört das Einströmen der äußeren Luft gänzlich oder nahezu ganz auf.

Die in den Jahres- und Tageskurven ausgeprägten Verhältnisse wären nicht so scharf, wenn die Höhle eine intensivere natürliche Ventilation besäße und wenn Winde die Luft durch Klüfte in die Höhle wehen könnten. Die natürliche Ventilation in der Eishöhle von Dobsina ist jedoch bekanntermaßen sehr gering.

Die Resultate sollen von der kgl. ungar. Landesanstalt für Meteorologie und Erdmagnetismus erschöpfend publiziert werden.

Im Anschluß an den Vortrag ersucht A. ANDERKO um Auskünfte über die Frage der Zunahme des Eises in der Höhle; sodann spricht er sich für die Notwendigkeit von Beobachtungen über die Bodentemperatur aus und schließlich gibt er der Meinung Ausdruck, daß die Lagerung der Luftmassen nach ihrem spezifischen Gewicht keine vollauf befriedigende Erklärung der Verhältnisse gibt, sondern wohl auch Strahlungswirkungen hinzugezogen werden müssen.

Vortragender bemerkt hierauf, daß die Eismaßen in der Höhle von Jahr zu Jahr zunehmen; auf die Wichtigkeit von Beobachtungen über die Bodentemperatur hat bereits TELLYESNICZKY hingewiesen. Was schließlich die Strahlung betrifft, so spielt dieselbe eine ganz untergeordnete Rolle.

O. KADIĆ gibt seiner Freude darüber Ausdruck, daß in den Fachsitzungen nun bereits auch ein meteorologischer Vortrag verklungen ist. Es wäre erwünscht, derartige Beobachtungen auch in den übrigen Höhlen anzustellen, weshalb er die Meteorologen auffordert, im Rahmen der Fachsektion in Aktion zu treten.

2. O. KADIĆ berichtet über die „*Resultate seiner Höhlenforschungen im Jahre 1913.*“ Im Auftrag der kgl. ungar. geologischen Reichsanstalt erforschte er im Bükkgebirge die Szeletahöhle, die Felsnische Puskaporos, die Búdös-pest, die Háromkuthöhle, die Csókáshöhle und die Szentistvánhöhle. Der Vortrag wird im „*Barlangkutató*“ demnächst vollinhaltlich erscheinen.

Ausschusssitzung am 9. April 1914.

Vorsitzender: L. BELLA, Vizepräsident.

Der Sekretär berichtet, daß der Fachsektion seit der letzten Ausschusssitzung 1 gründendes und 4 ordentliche Mitglieder beigetreten sind, daß ferner 7 Korporationen bzw. Personen auf die Zeitschrift der Fachsektion abonniert haben. Ferner bringt er 4 Adressen in Vorschlag, denen die Zeitschrift künftighin als Gratis-exemplar zugeschickt werden soll.

Sodann berichtet der Sekretär, daß die Fachsektion mit dem Siebenbürgischen Karpathenverein in Tauschverkehr getreten ist.

Der Sekretär legt ferner Bericht über den Kassenbestand ab. Bis zum 9. April 1914 sind Einnahmen in der Höhe von 1940 K 66 h zu verzeichnen, dem stehen Ausgaben in der Höhe von 913 K 40 h gegenüber.

Im Weiteren berichtet der Sekretär, das vom Stadtrat der kgl. Freistadt Besztercebánya eine Zuschrift eingelaufen ist, wonach die Stadt die Bewilligung erhalten hat 400 K zur Erforschung von Höhlen zu verwenden.

Sodann berichtet der Sekretär, daß die Zeitschrift von nun an geschäftliche Annoncen aufnehmen wird. Die Annoncen werden auf einem inneren Umschlag erscheinen. Preis der Annonce für ein Jahr (viermaliges Erscheinen): $\frac{1}{4}$ Seite =

80 K, $\frac{1}{2}$ Seite = 40 K, $\frac{1}{4}$ Seite = 20 K. Dieses Projekt wird vom Ausschuß zur Kenntnis genommen.

Der Sekretär berichtet noch, daß vom Verein für Höhlenkunde, Landesverband in Bosnien und Herzegovina, ein Aufruf an die Fachsektion gerichtet wurde, dieselbe möge an den Forschungen in der Umgebung von Baba und Korito teilnehmen, bezw. sich an den Exkursionen beteiligen.

Auf Vorschlag des Sekretärs einigt sich sodann der Ausschuß im folgenden Arbeitsprogramm für das Jahr 1914:

1. Ausgrabung der Pálffyhöhle. Kosten: 300 K. Leiter der Arbeit: E. HILLEBRAND. — 2. Ausgrabung in der Remetehöhle. Kosten: 200 K. Leiter der Arbeit: O. KADIĆ. — 3. Ausgrabung in der Felsnische am Remetehegy. Kosten: 100 K. Leiter der Arbeit: TH. KORMOS. — 4. Ausgrabung in der Kiskevélyhöhle. Kosten: 200 K. Leiter der Arbeit: E. HILLEBRAND. — 5. Ausgrabung der Felsnische-Orosdy. Kosten: 100 K. Leiter der Arbeit: TH. KORMOS. — 6. Ausgrabung in der Öregkőhöhle bei Bajót. Kosten: 600 K. Leiter der Arbeit: E. HILLEBRAND. — 7. Ausgrabung in der Leányhöhle. Kosten: 250 K. Leiter der Arbeit: L. BELLA. — 8. Ausgrabung in der Baradlahöhle. Kosten: 1000 K. Leiter der Arbeit: B. FINGER. — 9. Erforschung und photographische Aufnahme der Hohlräume der Baradlahöhle. Kosten: 400 K. Leiter der Arbeiten: G. STRÖMPL und E. G. BEKEY. — 10. Speläologische Begehung des Höhlengebietes von Abauj-Torna und Gömör. Kosten: 200 K. Forscher: R. MILLEKER. — 11. Erforschung der Höhlen von Besztercebánya. Kosten: 400 K. Leiter der Arbeit: TH. KORMOS. — 12. Begehung der Höhlen des Siebenbürgischen Erzgebirges. Kosten: 400 K. Forscher: O. KADIĆ und J. MALLÁSZ. — 13. Ausgrabung in der Höhle Búdöpest. Kosten: 300 K. Leiter der Arbeit: L. BELLA. — 14. Ausgrabung in der Felsnische im Forrásvölgy. Kosten: 200 K. Leiter der Arbeit: G. RIEDEL.

Die Gesamtkosten der projektierten Arbeiten betragen demnach 4650 K.

Als Deckung werden folgende Beträge dienen: die vom Jahre 1913 zurückgebliebenen Forschungsgelder in der Höhe von 800 K, die vom Ungarischen Nationalmuseum für das Jahr 1914 bewilligte Subvention: 1000 K. Subvention des Kultusministeriums zur Erforschung der Öregkőhöhle bei Bajót: 600 K. Subvention der Ungarischen Akademie der Wissenschaften für 1914: 500 K. Subvention des Miskolcer Museums pro 1914: 500 K. Spende des Fürsten NIKOLAUS v. PÁLFY für 1914: 150 K. Subvention des ethnographischen Museums für 1914: 500 K. Spende der Stadt Besztercebánya 400 K. Spende des Museums in Déva: 200 K; zusammen 4650 K.

Die aufgezählten Arbeiten werden jedoch nur in dem Falle alle durchzuführen sein, wenn die angeführten Beträge einlaufen.